

ти питання від сторони захисту стосовно допустимості носіїв інформації та достовірності інформації, що на них міститься.

З метою забезпечення допустимості отриманого доказу процесуальний порядок зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису повинен бути зафіксований у протоколі, який складається відповідно до вимог ст. 104 КПК.

Нову С(Р)Д слід також відмежовувати від таких Н(С)РД, як аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК); зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (ст. 263 КПК) та зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК), а також такого заходу забезпечення кримінального провадження, як тимчасовий доступ до речей і документів (глава 15 КПК).

Ключові слова: кримінальне провадження, слідчі дії, докази, технічні засоби фіксування.

Key words: criminal process, investigation activities, evidence, fixing devices.

КОВАЛЬЧУК СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики
Івано-Франківського юридичного інституту,
доктор юридичних наук, професор*

ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ НА ПІДСТАВІ ДОРУЧЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Відповідно до норм кримінального процесуального закону, проводити негласні слідчі (розшукові) дії мають право: 1) слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення; 2) уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, органів Державного бюро розслідувань, органів Бюро економічної безпеки України, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України – за дорученням: а) слідчого, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення (пункт 3 частини 2 статті 40, частина 1 статті 41 і частина 6 статті 246 КПК України); б) дізнавача, який здійснює досудове розслідування кримінального проступку (пункт 3 частини 2 статті 40-1 і частина 1 статті 41 КПК України) та може надавати доручення щодо проведення тих слідчих (розшукових) дій, які можуть мати місце під час досудового розслідування кримінальних проступків – зняття інформації з електронних інформаційних систем або їх частин, доступ до яких не

обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту, та встановлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) (частина 1 статті 300 КПК України); в) прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням (пункт 5 частини 2 статті 36 і частина 1 статті 41 КПК України); 3) підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України – за дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (частина 1 статті 41 КПК України) [2].

Доручення слідчого, дізнавача, детектива, прокурора, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій надається в письмовій формі (частина 1 статті 41 КПК України) [2]; складається у двох примірниках на офіційному бланку органу досудового розслідування чи прокуратури відповідного рівня; повинно бути мотивованим, містити інформацію, яка необхідна для його виконання, чітко поставлене завдання, що підлягає вирішенню, строки його виконання, визначати конкретного прокурора, якому слід направляти матеріали в порядку, передбаченому статтею 252 КПК України (пункти 3.4.1 і 3.4.2 Інструкції) [1]; є обов'язковим для виконання оперативним підрозділом (частина 3 статті 41 КПК України) [2]. У дорученні також може визначатися порядок взаємодії між слідчим, прокурором і уповноваженим оперативним підрозділом, а також терміни складання протоколів про хід і результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії або її проміжного етапу (пункт 3.4.2 Інструкції) [1]. До доручення слідчого, прокурора додається ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії чи постанова слідчого, прокурора про проведення негласної слідчої (розшукової) дії (пункт 3.4 Інструкції) [1].

Доручення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій надсилається слідчим, дізнавачем, прокурором керівнику органу, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення і у складі якого знаходяться орган розслідування та/або оперативні підрозділи, уповноважені на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Уповноваженим оперативним підрозділом є оперативний підрозділ, який входить до складу державного органу, визначеного у статті 246 КПК України, залучений за рішенням керівництва органу до здійснення або участі у проведенні негласної слідчої (розшукової) дії (пункти 1.7 і 3.3 Інструкції) [1].

Залежно від кримінального правопорушення, яке розслідується, та статусу особи, щодо якої проводиться негласна слідча (розшукова) дія, інших чинників слідчий, за погодженням з керівником органу досудового розслідування відповідного рівня, може доручати проведення негласної слідчої (розшукової) дії керівнику іншого правоохоронного органу, в тому числі того, під юрисдикцією якого не знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, з обґрунтуванням такої

необхідності. У випадку, коли матеріали оперативно-розшукової діяльності були використані як приводи та підстави для початку досудового розслідування, доручення на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, як правило, надається оперативному підрозділу, який виявив злочин, але враховуються його повноваження. Керівник органу відповідно до відомих нормативно-правових актів визначає виконавця – оперативний підрозділ (оперативні підрозділи) (пункти 3.3.1, 3.3.2 і 3.4.3 Інструкції) [1].

Співробітник оперативного підрозділу під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора користується повноваженнями слідчого (частина 2 статті 41 КПК України) [2]. При цьому в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноважений оперативний підрозділ вправі: 1) з урахуванням необхідності забезпечення умов для їх проведення залучати на підставі свого завдання відповідні оперативні та оперативно-технічні підрозділи; 2) використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК (пункти 3.4.2 і 3.9 Інструкції) [1]; 3) за рішенням слідчого чи прокурора залучати до проведення негласних слідчих (розшукових) дій інших осіб (частина 6 статті 246 КПК України) [2].

Іншими особами, які можуть залучатися до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, є оперативні працівники, спеціалісти, перекладачі тощо. Необхідною умовою їх залучення до проведення таких дій є рішення слідчого або прокурора, відсутність якого в практиці Верховного Суду розглядається як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону (постанова від 05.08.2020 р. у справі № 700/361/17) [5]. Одночасно Верховний Суд звертає увагу на відсутність необхідності отримання в осіб, які залучаються до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, заяви про надання згоди на участь у них (постанова від 19.02.2020 р. у справі № 295/7911/18) [4].

Під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій уповноважений оперативний підрозділ не має права: 1) передоручати виконання доручення іншим оперативним підрозділам; 2) виходити за межі доручень слідчого, прокурора (у разі виявлення обставин, які мають значення для кримінального провадження або вимагають нових процесуальних рішень слідчого, прокурора, вони зобов'язані повідомляти їх про це) (пункти 3.8 і 3.10 Інструкції) [1]. Співробітники оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора (частина 2 статті 41 КПК України) [2].

У судовій практиці відсутність доручення слідчого, дізнавача, прокурора щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій визначається як істотне порушення вимог кримінального процесуального закону. У такому разі Верховний Суд констатує порушення частини 6

статті 246 КПК України, яке є безумовною підставою для визнання таких доказів недопустимими (постанова від 05.11.2019 р. у справі № 344/11299/15-к) [3].

У разі неможливості виконання доручення або його затримки керівник органу, якому доручено виконання негласної слідчої (розшукової) дії, повинен негайно повідомити про це прокурора та слідчого з обґрунтуванням причини і повідомленням про вжиття заходів до подолання перешкод у виконанні доручення (пункт 3.11 Інструкції) [1].

Контроль за дотриманням строків і повноти виконання доручення слідчого, прокурора здійснюється начальником уповноваженого оперативного підрозділу. За результатами виконання доручення оперативний співробітник (працівник) складає рапорт із зазначенням результатів виконаного доручення, залучених при цьому сил і засобів, а також їх результатів. Начальник уповноваженого оперативного підрозділу приймає рішення шляхом накладення резолюції на рапорті стосовно можливості направлення протоколу та додатків до нього прокурору чи вжиття заходів до належного виконання доручення. Протокол та додатки до нього не пізніше 24 годин після складання надаються прокурору, зазначеному в дорученні. Матеріали, що можуть розшифрувати конфіденційних осіб отримання інформації, не надаються (пункт 3.12 Інструкції) [1].

Список використаних джерел:

1. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: затверджено Наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Постанова Верховного Суду від 05.11.2019 р. у справі № 344/11299/15-к (провадження № 51-1009км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85743614>
4. Постанова Верховного Суду від 19.02.2020 р. у справі № 295/7911/18 (провадження № 51-4301км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87826881>
5. Постанова Верховного Суду від 05.08.2020 р. у справі № 700/361/17 (провадження № 51-1840км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90906016>

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, доручення, слідчий, дізнавач, прокурор, оперативний підрозділ.

Key words: covert investigative (search) actions, assignment, investigator, inquirer, prosecutor, operational unit.